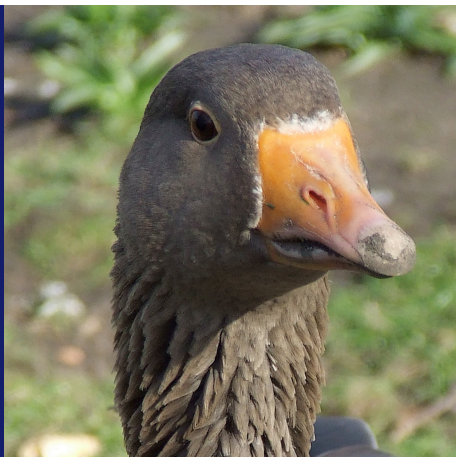

Integrale telling zomerganzen Zuid-Holland 2014

Resultaten en aanbevelingen

D.D.J. Keuper
A. Visser

Integrale telling zomerganzen Zuid-Holland 2014

Resultaten en aanbevelingen

Opdrachtgever: Provincie Zuid-Holland
Auteurs: D. Keuper en A. Visser

© december 2014 CLM

CLM Onderzoek en Advies

Postbus:

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres:

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700

F 0345 470 799

www.clm.nl

Inhoud

1 Inleiding	3
2 Aanpak	4
2.1 Telprotocol	4
2.2 Verwerking telgegevens	5
3 Resultaten telling 19 juli 2014	6
3.1 Aantal ganzen	6
3.2 Vergelijking aantal ganzen in de drie gebiedscategorieën	14
3.3 Vergelijking aantallen ganzen met vorige telling	15
4 Kwaliteit van telling	18
4.1 Telmethode en verwerking telgegevens	18
4.2 Mate van gebiedsdekking van de telling	18
4.3 Dubbeltellingen	19
4.4 Kwaliteit telling ten opzichte van 2013	19
5 Aanbevelingen	21
5.1 Ontbrekende gebieden	21
5.2 Registratiesysteem NWRS	21
Bronnen	22
Bijlagen	23
Bijlage 1 Telprotocol	24
Bijlage 2 Telformulier	37
Bijlage 3 Vergelijking aantal getelde ganzen per WBE	39
Bijlage 4 Vergelijking aantal getelde ganzen per regio met faunabeheerplan	40

1

Inleiding

Om schade toegebracht door overzomerende ganzen te beperken worden maatregelen genomen. Dit is opgenomen in het Faunabeheerplan zomerganzen Zuid-Holland opgesteld door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland en goedgekeurd door provincie Zuid-Holland. In het Faunabeheerplan is onder meer vastgelegd op welke plek, welk diersoort schade veroorzaakt en hoe dit voorkomen kan worden. Om het gevoerde beleid te kunnen monitoren en evalueren is het noodzakelijk inzicht te krijgen in het aantal overzomerende ganzen en de ontwikkeling van die aantallen.

Op 19 juli 2014 is landelijk een provinciale telling van zomerganzen uitgevoerd. Hierbij is een uniform telprotocol en telformulier voor alle provinciale tellingen van zomerganzen gebruikt (bijlage 1 en 2). Dit telprotocol komt overeen met het protocol dat afgelopen jaren in Zuid-Holland is gebruikt. In Zuid-Holland worden net als vorig jaar de telresultaten verzameld in het Nederlands Wildregistratiesysteem (NWRS) van KNJV.

Provincie Zuid-Holland heeft net als voorgaande vijf jaren (Tolkamp & Guldemon, 2009, Visser et al., 2010 en Den Hollander & Visser, 2011 en 2012 en Keuper & Visser 2013) CLM gevraagd een integrale telling van zomerganzen te organiseren voor de hele provincie. Dit rapport beschrijft de aanpak en de resultaten.

2

Aanpak

2.1 Telprotocol

Er is geteld volgens een vast telprotocol om te zorgen dat alle tellers op dezelfde manier tellen en op dezelfde tijd starten. Per wildbeheereenheid (WBE) is één telcoördinator aangesteld en bij de terreinbeherende organisatie (TBO) per regio/ district één telcoördinator.

Alle telcoördinatoren hebben per e-mail de volgende documenten ontvangen:

- protocol zomertelling ganzen (bijlage 1);
- telformulier (bijlage 2);
- declaratieformulier voor een tegemoetkoming in de gemaakte kosten;
- lijst met contactgegevens van alle telcoördinatoren (TBO's en WBE's) voor de afstemming over wie waar telt.

In het telprotocol staat het volgende beschreven over het uitvoeren van de telling:

- Teldatum op de derde zaterdag in juli.
- Telperiode is van 09.30 tot maximaal 16.00 uur. Bij voorkeur alleen in de ochtend.
- Vlakdekkende telling in telgebieden. Dus gebied wordt geheel doorkruist.
- Ganzen buiten het telgebied worden niet geteld.
- Probeer verstoring van ganzen te vermijden.
- Telgroep bestaat uit minstens twee, liefst drie tellers. Indien van toepassing een gemengde groep van WBE-leden en terreinbeheerders.
- Alle ganzen (oude en jonge) worden geteld, ongeacht de soort.
- Hybriden tellen we mee onder 'overige ganzen/ soepgans'.
- Overvliegende dieren worden NIET meegeteld.
- Net landende (invallende) vogels worden wel geteld (behalve als men zeker weet dat de groep al geteld is), opvliegende vogels eveneens.
- Groepen >50 stuks: invullen bij "groepen (> 50 ganzen)" en op kaart markeren met een volgnummer.
- Losse individuen en groepen <50: invullen bij "aantal ganzen tussen: 1 en 50 stuks (< 50)".
- "0" wordt ingevuld, indien van een soort of van alle soorten geen vogels zijn gezien.
- Vul "telling niet uitgevoerd" in, indien een telsector niet is geteld.
- Tijdsbesteding per telgebied wordt (jaarlijks) vergelijkbaar gehouden.
- Alle vervoermiddelen zijn toegestaan. De grote wateren, zoals Haringvliet en Hollands Diep en enkele grote plassen buiten de Zuid-Hollandse eilanden worden per boot geteld.
- Kennis van het terrein is belangrijk.

- Uitrusting: verrekijker, telformulieren, kaart van het te tellen gebied, de handleiding. Verder zijn handig: telescoop, vogelgids en handteller.

2.2

Verwerking telgegevens

De telgegevens (incl. die van natuurgebieden) zijn per WBE ingevoerd in het Nederlands Wildregistratiesysteem van de KNJV (NWRS). De gegevens zijn door de telcoördinator van de WBE ingevoerd per telsector. Natuurgebieden en grote wateren zijn als aparte telsector opgenomen. De natuurgebieden zijn de gebieden van de TBO's. Onder de 'grote wateren' vallen gebieden in de Delta, zoals het Haringvliet, die via boottellingen zijn gemonitord. Het 'overige gebied' is het telgebied dat niet behoort tot de genoemde categorieën. Daaronder vallen naast het agrarisch gebied ook de getelde recreatiegebieden, het havengebied van Rotterdam en kleine binnenwateren, rivieren en kanalen.

Via NWRS is het mogelijk om per WBE, per telsector of per type gebied het totaal aantal ganzen of per soort op te vragen.

3

Resultaten telling 19 juli 2014

De telling is op 19 juli 2014 uitgevoerd door de wildbeheereenheden, de terreinbeherende organisaties Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Zuid-Hollands Landschap, Groenservice Zuid-Holland en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

In dit hoofdstuk worden de getelde aantallen ganzen per soort en per telgebied weergegeven en vergeleken met de telling van 2013. De indeling in telgebieden is gebaseerd op de indeling van de WBE's binnen Zuid-Holland.

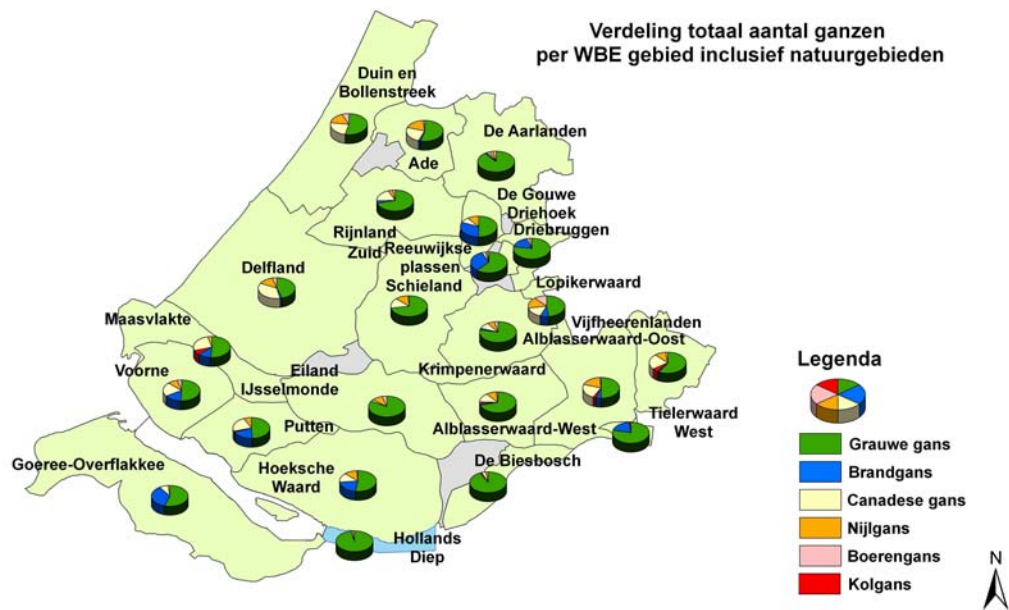
3.1

Aantal ganzen

Het totaal in Zuid-Holland getelde ganzen per soort is weergegeven in tabel 3.1. Er zijn 149.853 ganzen geteld. Figuur 3.1 geeft de verhoudingen weer van de totalen per soort voor elk telgebied.

Tabel 3.1 Totaal aantal ganzen per soort in de provincie Zuid-Holland (telling 19 juli 2014).

Soort	Aantal
Grauwe gans	92.113
Brandgans	21.899
Canadese gans	19.933
Nijlgans	12.036
Boerengans	2.747
Kolgans	1.052
Indische gans	73
Totaal	149.853

Figuur 3.1 De verhouding en verdeling van aantallen en soorten ganzen in de telgebieden van Zuid-Holland.

De aantallen per telgebied staan weergegeven in tabel 3.2. Tenslotte worden de aantallen per soort weergegeven in de figuren 3.2 tot en met 3.8 om de spreiding van de soorten over de provincie in kaart te brengen.

Grauwe ganzen

De grauwe gans komt overal in grote aantallen voor en is in veel telgebieden de meest voorkomende gans. Van het totaal getelde aantal grauwe ganzen is ca. 20% in de Hoeksche Waard (18.326 exemplaren) waargenomen en ca. 20% (18.800 exemplaren) op Goeree-Overflakkee. In totaal zijn er 92.113 grauwe ganzen geteld.

Brandgans

Het belangrijkste leefgebied van de brandganzen in Zuid-Holland is de Delta (Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard en Putten). Goeree-Overflakkee is met 10.950 exemplaren (ca. 50%) van het totaal aan getelde brandganzen een belangrijk leefgebied. In de Hoeksche Waard zijn 4.757 exemplaren (ca. 22%) geteld en op Putten zijn 1.695 (ca. 8%).

Buiten de Delta zijn net als vorig jaar in de omgeving van de Reeuwijkse plassen relatief veel brandganzen aangetroffen (856 exemplaren). In totaal zijn 21.899 brandganzen geteld.

Canadese ganzen

De getelde Canadese ganzen waren vermoedelijk grote Canadese ganzen. De kleine Canadese gans is minder talrijk in Nederland (landelijke telresultaten van Sovon (2011) tonen aan dat circa 5% van de getelde Canadese ganzen een kleine Canadese gans is).

In Delfland zijn 3.677 Canadese ganzen geteld. Dit is ca. 18% is van het totaal aantal getelde Canadese ganzen. Ca. 16% van de Canadese ganzen is geteld op Goeree-Overflakkee (3.221 ex.) en ca. 14% van het totaal in de Hoeksche Waard (2.698 ex.). In totaal zijn 19.933 Canadese ganzen geteld.

Nijlgans

Net als vorig jaar zijn in Hoeksche Waard de meeste nijlganzen geteld (3.187 exemplaren, ca. 27%). Daarnaast was Delfland (1.476 ex., ca. 12%) een belangrijke verblijfplaats voor de nijlgans tijdens de telling. In totaal zijn 12.036 nijlganzen geteld.

Boerengans

De verwilderde boerengans (of soepgans) is soms moeilijk in het veld te onderscheiden van de grauwe gans doordat ze kunnen kruisen. De boerengans is de gedomesticeerde vorm van de grauwe gans waarmee is gefokt. De verwilderde kruisingen tussen wilde grauwe ganzen en tamme boerenganzen lijken soms erg op de grauwe gans maar worden wel tot de soepganzen gerekend (Van der Jeugd & de Boer, 2006). Mogelijk is daardoor een deel van de soepganzen als grauwe gans geteld. Vooral in Delfland (535 ex., ca. 20%), Hoeksche Waard (337 ex., ca. 12%) en Krimpenerwaard (307 ex., ca. 11%) zijn veel soepganzen geteld. In totaal zijn 2.747 verwilderde boerenganzen geteld.

Kolganzen

Kolganzen kwamen voornamelijk voor in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (met 433 exemplaren ca. 41% van het totaal aantal getelde kolganzen). Niet eerder werd op de Maasvlakte een relatief groot aantal kolganzen geteld, namelijk 354 exemplaren (ca. 34% van het totaal aantal kolganzen in Zuid-Holland). In totaal zijn 1.052 kolganzen geteld.

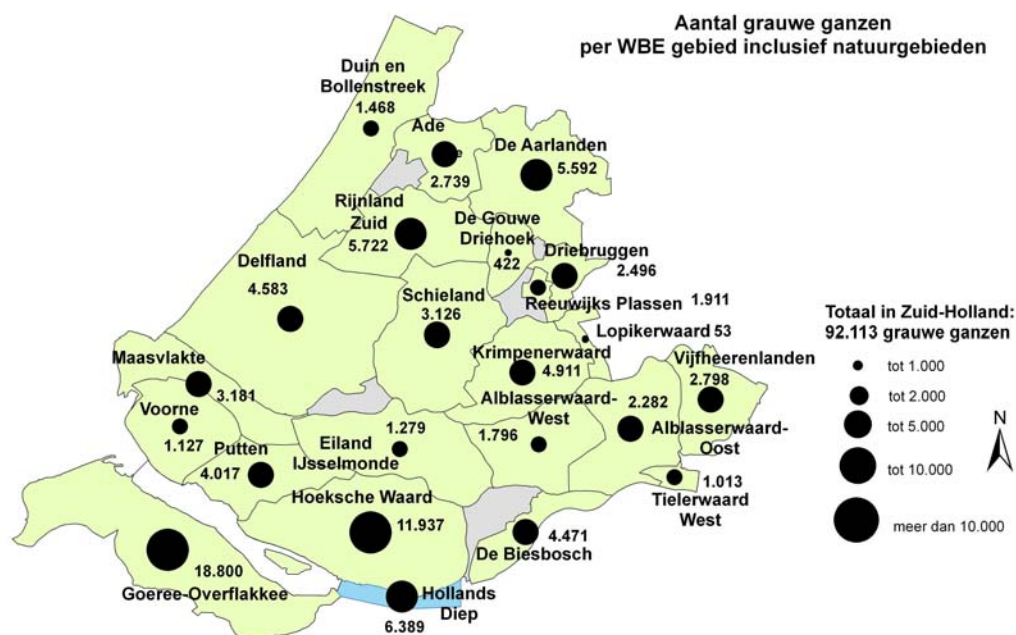
Indische gans

Naast bovengenoemde soorten zijn ook minder talrijke soorten geteld. In tegenstelling tot vorig jaar was de populatie Indische ganzen minder geconcentreerd op en rond de Reeuwijkse plassen. De meeste Indische ganzen zijn waargenomen in Delfland (14 ex. ca. 19%). In Rijnland-Zuid werden 12 Indische ganzen geteld (16%). Niet eerder werd op de Maasvlakte een relatief belangrijk aantal Indische ganzen geteld, namelijk 9 exemplaren (12%). Op en rond de Reeuwijkse Plassen werden dit jaar 11 Indische ganzen geteld. In 2013 zijn in totaal 73 Indische ganzen geteld.

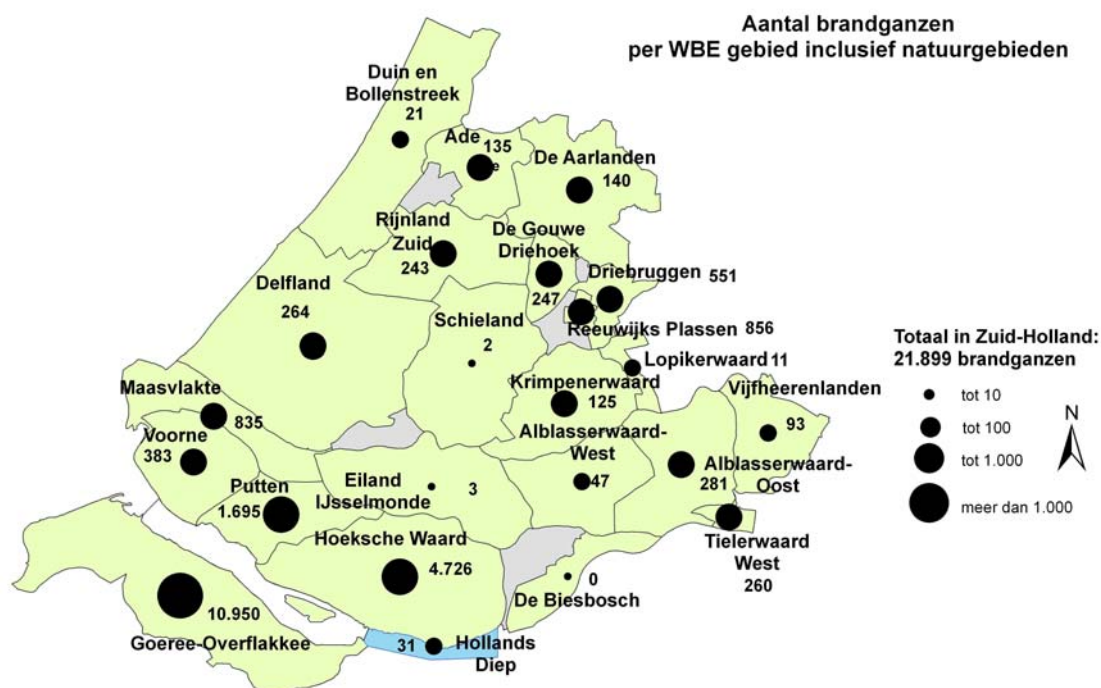
Tabel 3.2 Aantallen ganzen per soort en per telgebied in natuurgebieden, grote wateren en overig gebied.

	Grauwe gans	Brand- gans	Kol- gans	Canadese gans	Nijl- gans	Boeren- gans	Indische gans
Natuurgebieden							
Ade	1.581	128	0	210	390	60	1
Alblasserwaard-Oost	500	240	5	78	168	50	0
Biesbosch	829	0	0	113	55	0	0
De Aarlanden	2.037	51	1	88	120	100	5
Delfland	2.271	187	4	719	458	64	0
Driebruggen	389	38	4	0	23	3	3
Duin en Bollenstreek	200	0	0	190	33	80	0
Goeree-Overflakkee	6.751	6.970	0	2.832	364	48	0
Hoeksche Waard	2.280	2.918	0	10	2	0	0
Krimpenerwaard	2.724	43	0	258	111	70	0
Putten	2.856	1.357	40	822	481	22	5
Rijnland Zuid	284	0	0	8	11	6	0
Schieland	1.024	0	0	69	46	15	0
Voorne	467	378	0	236	47	5	0
Totaal natuurgebied	24.193	12.310	54	5.633	2.309	523	14
Open water							
Hollands Diep	6.389	31	0	119	177	0	0
Overig gebied							
Ade	1.158	7	0	867	565	45	5
Alblasserwaard-Oost	1.782	41	138	810	719	25	0
Alblasserwaard-West	1.796	47	50	291	278	48	1
Biesbosch	3.642	0	80	117	79	3	0
De Aarlanden	3.555	89	0	84	157	142	4
De Gouwe Driehoek	422	247	0	62	106	0	0
Delfland	2.312	77	7	2.958	1.018	471	14
Driebruggen	2.107	513	0	87	73	0	0
Duin en Bollenstreek	1.268	21	0	403	380	136	0
Eiland IJsselmonde	1.279	3	0	36	165	87	0
Goeree-Overflakkee	12.049	3.980	8	389	316	67	0
Hoeksche Waard	9.657	1.808	0	2.569	3.008	337	2
Krimpenerwaard	2.187	82	1	304	354	222	0
Lopikerwaard	53	11	0	17	15	15	0
Maasvlakte	3.181	835	354	1.465	319	14	9
Putten	1.161	338	71	795	259	53	2
Reeuwijkse Plassen	1.911	856	0	109	65	64	8
Rijnland Zuid	5.438	243	21	1.336	415	216	12
Schieland	2.102	2	0	454	538	43	0
Tielervwaard-West	1.013	260	28	0	6	6	0
Vijfheerenlanden	2.798	93	240	884	546	117	2
Voorne	660	5	0	144	169	113	0
Totaal overig gebied	61.531	9.558	998	14.181	9.550	2.224	59
Totaal	92.113	21.899	1.052	19.933	12.036	2.747	73

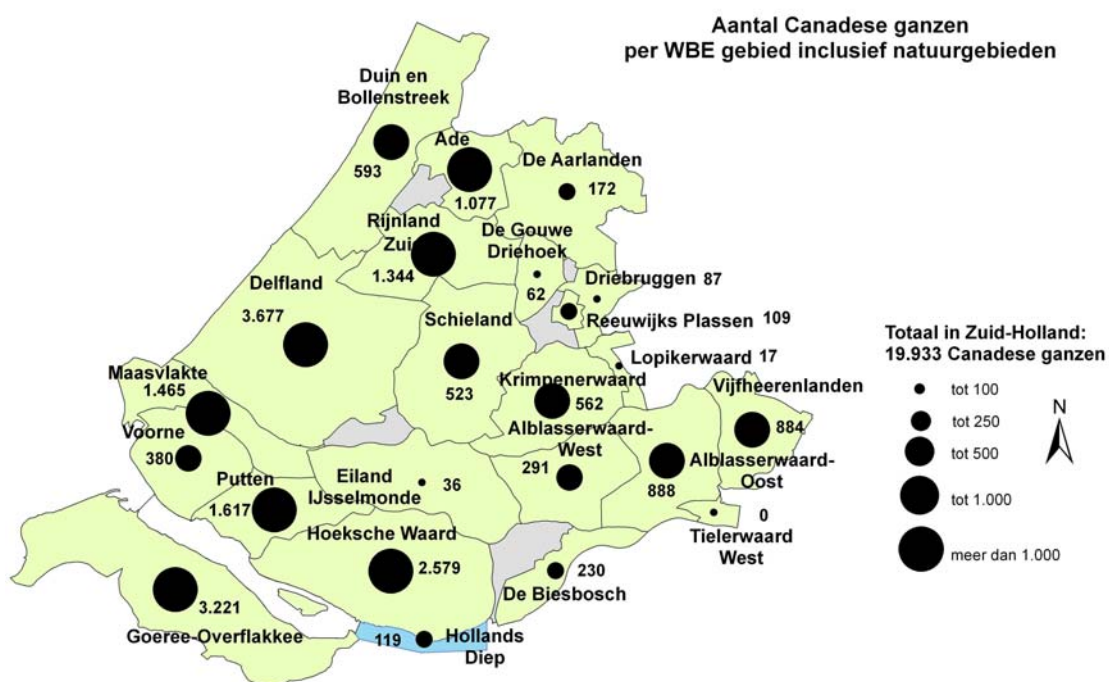
Op de volgende pagina's staan in de figuren 3.2 tot en met 3.8 de aantallen en verspreiding weergegeven voor de verschillende ganzensoorten in Zuid-Holland.

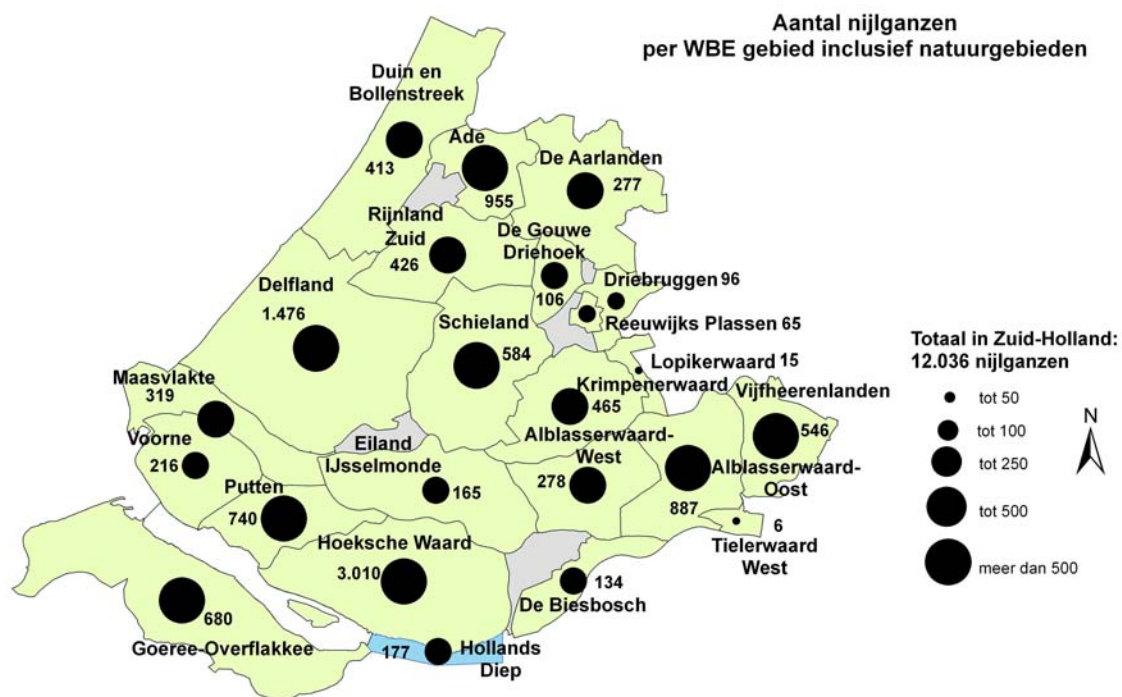
Figuur 3.2 Aantal grauwe ganzen per telgebied.

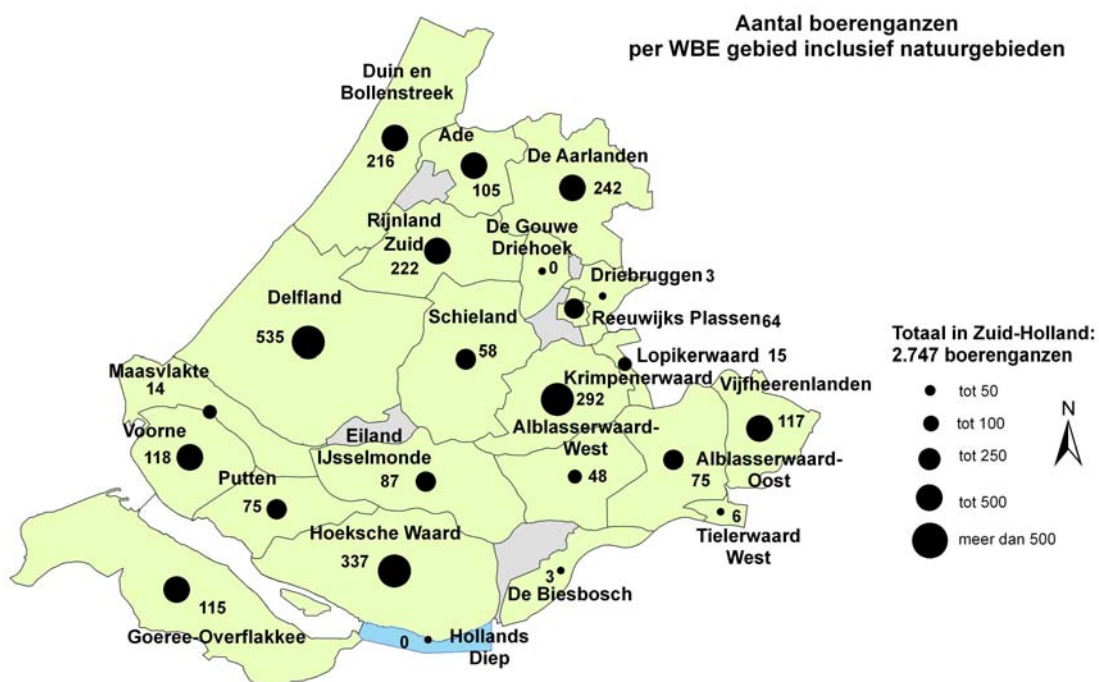
Figuur 3.3 Aantal brandganzen per telgebied.

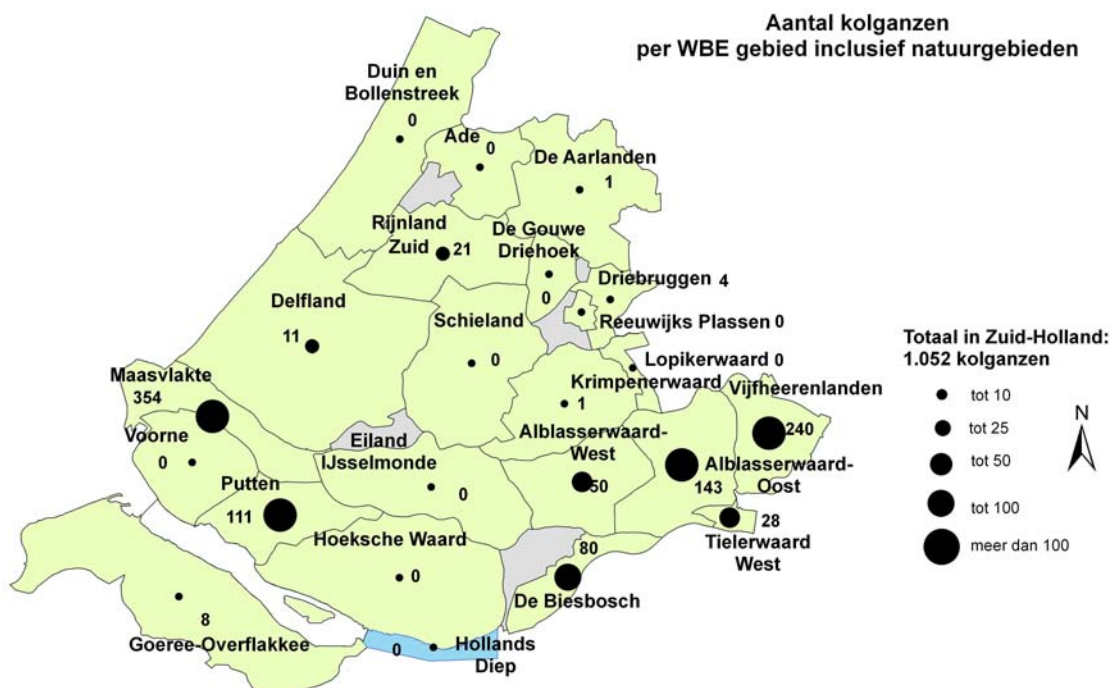
Figuur 3.4 Aantal Canadese ganzen per telgebied.

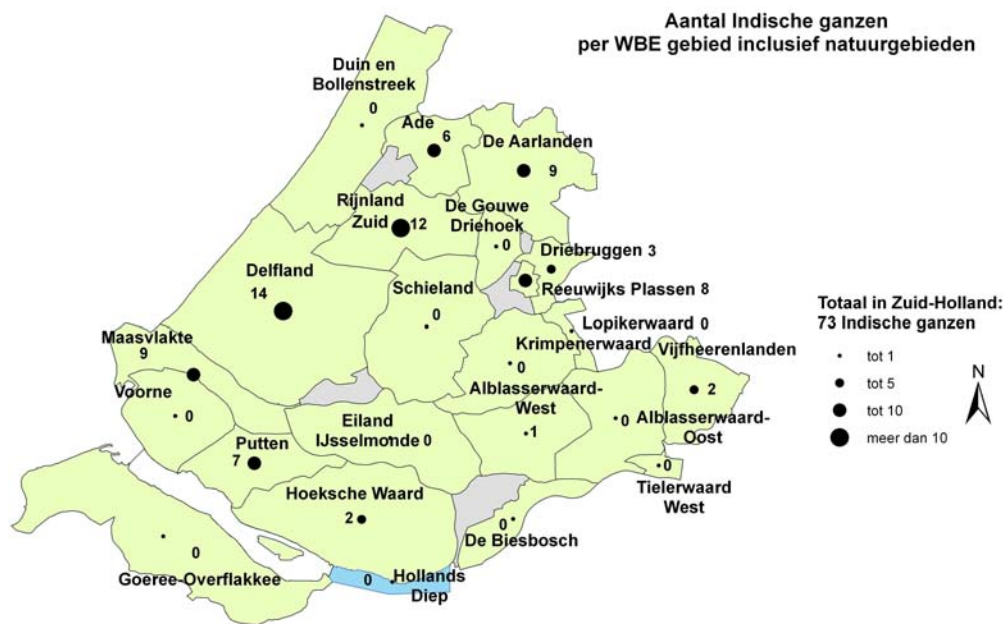
Figuur 3.5 Aantal nijlganzen per telgebied.

Figuur 3.6 Aantal boerenganzen per telgebied.

Figuur 3.7 Aantal kolganzen per telgebied.

Figuur 3.8 Aantal Indische ganzen per telgebied.

Telling grote wateren

Het Haringvliet, Grevelingen, Krammer en Volkerak zijn op een afwijkende teldatum geteld en worden daarom niet meegenomen in de totalen.

De telling op het Haringvliet werd door de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid op 14 juli uitgevoerd. Sovon verwerkt deze telresultaten. Hier zijn in totaal 2.167 ganzen geteld, waarvan 825 grauwe ganzen, 1.079 brandganzen, 224 Canadese ganzen, 14 boerenganzen en 25 nijlganzen. Dit jaar zijn enkel de volwassen dieren geteld, jongen bleven buiten beschouwing (persoonlijke mededeling Jan-Willem Vergeer, Sovon).

Telling van de ganzen op de Grevelingen (eiland Hompelvoet, Slikken van Flakkee, etc.) zijn eerder uitgevoerd, namelijk op 16 juli 2014. Hier zijn in totaal circa 1.123 ganzen geteld: 815 grauwe ganzen, 256 brandganzen, 44 nijlganzen en 8 Canadese ganzen.

De ganzen op het Krammer en Volkerak zijn op 12 juli geteld. In totaal zijn 4.486 ganzen geteld: 1.990 grauwe ganzen, 955 brandganzen, 1.283 Canadese ganzen, 246 nijlganzen en 12 soepganzen.

Het totaal aantal ganzen dat geteld is op bovengenoemde grote wateren is 7.776 waarbij de juvenielen en subadulten van het Haringvliet niet meegeteld zijn.

Telling stadsgebied Rotterdam

Door de boswachter van de gemeente Rotterdam zijn telgegevens aangeleverd van het stadsgebied Rotterdam. De grote steden zijn geen onderdeel van de provinciale telling. In het stadsgebied van Rotterdam wordt een eigen telmethodiek gehanteerd. De telling is uitgevoerd binnen één week, in de week na de landelijke provinciale tellingen. In totaal bevonden zich in die week 2.060 ganzen in het stadsgebied van Rotterdam. 1.436 grauwe ganzen, één brandgans, 311 Canadese ganzen, 210 nijlganzen en 102 boeren ganzen werden geteld. Deze zijn niet opgenomen in de telresultaten van de provinciale telling op 19 juli.

3.2

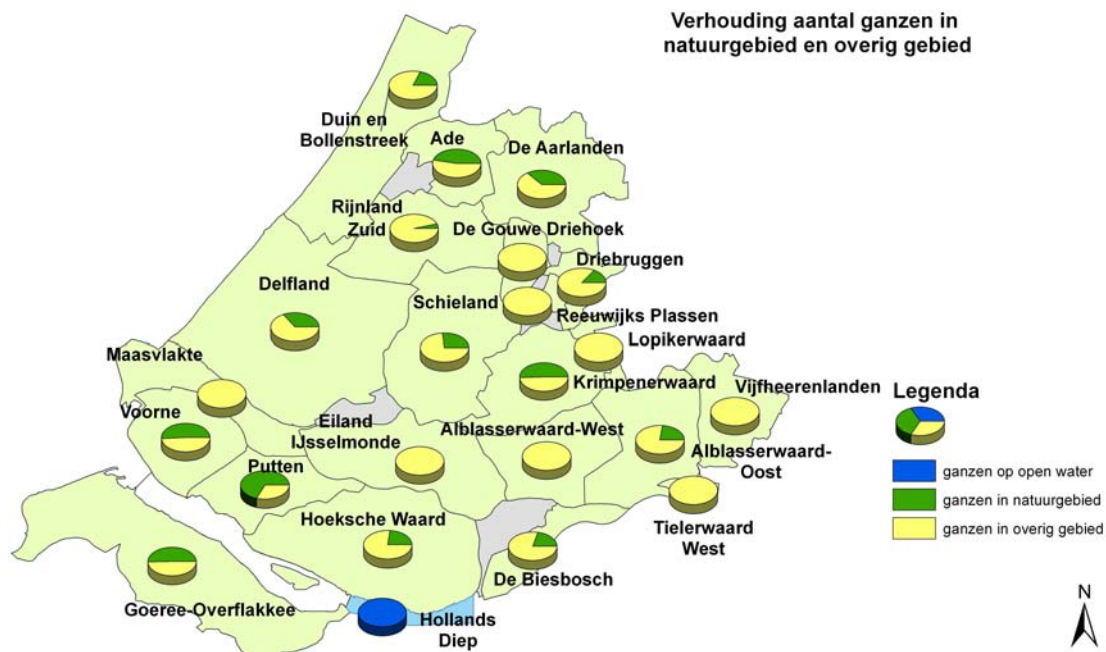
Vergelijking aantal ganzen in de drie gebiedscategorieën

In deze vergelijking wordt onderscheid gemaakt in natuurgebieden, grote wateren (in de Delta) en overige gebieden. De telgebieden zijn voor het grootste deel in agrarisch gebruik (weiland of akkerland). Uitzonderingen zijn: de Reeuwijkse plassen dat vanzelfsprekend voor het grootste deel uit plassen bestaat, Delfland dat voor een deel uit kassengebied bestaat en de Maasvlakte dat het Rotterdamse havengebied beslaat plus de Maasvlakte.

In totaal zijn circa 30% van de ganzen in Zuid-Holland waargenomen in de natuurgebieden, op de grote wateren 4,5% en in het overig gebied 66%. Deze verhouding is ten opzichte van vorig jaar licht verschoven van overig gebied naar grote wateren (in 2013 resp. 28%, 2% en 70%).

In 2014 is net als in 2013 van de grote wateren alleen het Hollands Diep op de vastgestelde teldatum geteld. Tellingen op de volgende open wateren: het Haringvliet, Grevelingen en Krammer en Volkerak zijn niet op de vastgestelde teldatum uitgevoerd en worden om die reden niet meegenomen in de resultaten. In totaal zijn hier 7.776 ganzen geteld (resp. 2.167, 1.123 en 4.486 ganzen) (zie hoofdstuk 3.1). Figuur 3.9 geeft de verhouding weer van de totalen aan ganzen in de drie gebiedscategorieën.

De spaarbekkens van Evides op Putten (de Beerenplaat) zijn niet toegankelijk in het weekend, waardoor het niet mogelijk is om op de vastgestelde datum een telling uit te voeren. De ganzen zijn door Evides op de vrijdag voorafgaand aan de telling geteld. In totaal zijn 3.087 ganzen geteld op de spaarbekkens, waarvan 1.833 grauwe ganzen, 254 Canadese ganzen en 1.000 nijlganzen.

Figuur 3.9 Verhouding totaal aantal ganzen in de drie gebiedscategorieën.

3.3

Vergelijking aantallen ganzen met vorige telling

Om een zuivere vergelijking te maken tussen de tellingen uit 2013 en 2014 zijn alleen die gebieden meegenomen die in beide jaren gebiedsdekkend zijn geteld.

In beide jaren zijn binnen de meeste WBE's dezelfde gebieden geteld. In 2014 is in tegenstelling tot 2013 Goeree-Overflakkee vrijwel gebiedsdekkend geteld. Enkele gebieden waar normaal gesproken geen of nauwelijks ganzen voorkomen, zijn niet geteld. De onvolledige telling van Goeree-Overflakkee in 2013 had een grote invloed op het totaal aantal getelde ganzen. Het eiland Tiengemeten van Natuurmonumenten is dit jaar door Sovon geteld op de juiste teldatum. Ook Duin- en Bollenstreek, de Biesbosch en Putten zijn gebiedsdekkend geteld (met uitzondering van het stedelijk gebied). Vorig jaar zijn enkele telsectoren in deze gebieden niet geteld. Deze gebieden of telsectoren worden dus niet meegenomen in de vergelijking 2013/2014. Net als vorig jaar ontbreekt een telsector in Alblasserwaard-Oost.

Spaarbekkens Beerenplaat (eigendom drinkwaterbedrijf Evides), Haringvliet, Krammer, Volkerak en Grevelingen zijn net als in 2013 in 2014 niet op de teldag geteld en zijn daarom niet meegenomen in de vergelijking.

In tegenstelling tot 2013 is het stedelijk gebied Zoetermeer / Benthuisen (Rijnland-Zuid) niet geteld in 2014. Ook het recreatiegebied Boonerlucht in Delfland is niet geteld door GZH. Deze gebieden vallen buiten de vergelijking.

Een overzicht van de gebieden opgenomen in de vergelijking staat in bijlage 3.

In tabel 3.3 zijn de aantallen weergegeven per soort en per jaar (2013 en 2014) voor de gebieden die vergeleken kunnen worden. In de laatste regel zijn ter illustratie ook de aantallen gegeven voor alle telgebieden samen, dus inclusief de hierboven genoemde uitgesloten gebieden.

Tabel 3.3 Vergelijking aantallen ganzen tussen de telling van 2013 en 2014. De vergelijking betreft alleen de gebieden die in beide jaren gebiedsdekkend zijn geteld (Keuper & Visser, 2013).

Soort	Vergelijkend aantal		Verandering over de periode 2013-2014	
	20-07-13	19-07-14	Aantal	Percentage
Grauwe gans	63.988	69.803	5.815	+9%
Brandgans	11.121	10.247	-874	-8%
Canadese gans	14.578	16.389	1.811	+12%
Nijlgans	8.475	11.244	2.769	+33%
Boerengans	2.129	2.538	409	+19%
Kolgans	1.332	993	-339	-25%
Indische gans	89	73	-16	-18%
Totaal	101.712	111.287		+9%
Totaal alle telgebieden*	120.295	149.853		+25%

* Geen zuivere vergelijking, zie tekst.

In vergelijking met twee opeenvolgende jaren waarin gebiedsdekkend is geteld, is het totaal aantal ganzen in 2014 toegenomen met 9% ten opzichte van 2013.

Om onbekende redenen (mogelijk door weeromstandigheden) is 2013 een afwijkend jaar ten opzichte van 2012 en 2014. Daarom is het zinvol om een vergelijking te maken tussen 2012 en 2014 (zie tabel 3.4). Alle gebieden die in 2012 zijn geteld zijn ook in 2014 geteld, dus de volledige telling van 2012 wordt meegenomen in de vergelijking.

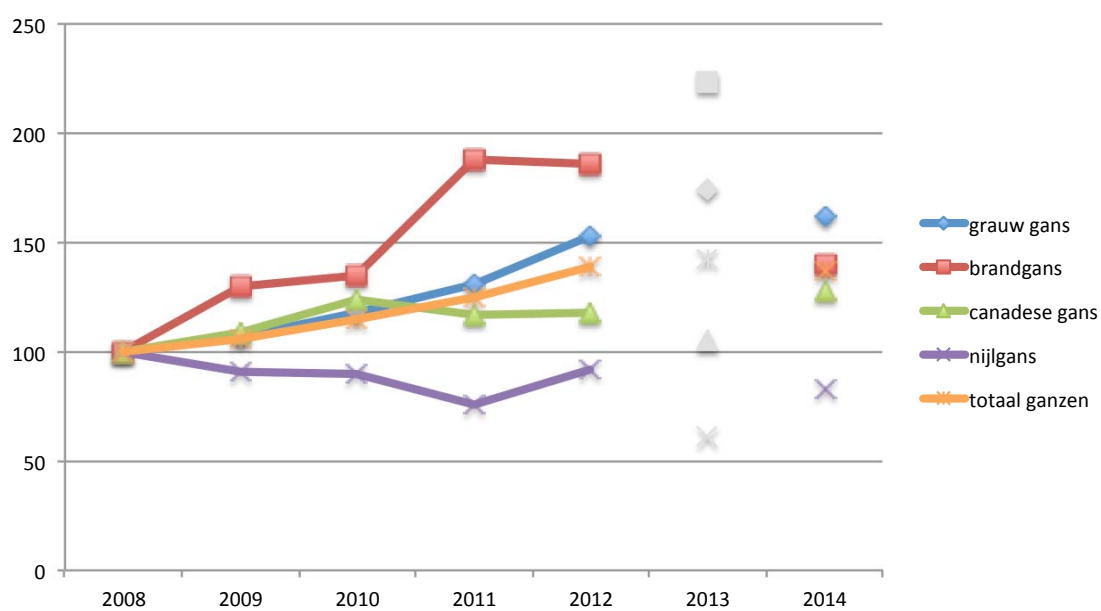
Tabel 3.4 Vergelijking aantallen ganzen tussen de telling van 2012 en 2014. De vergelijking betreft alleen de gebieden die in beide jaren gebiedsdekkend zijn geteld (den Hollander & Visser, 2012).

Soort	Vergelijkend aantal		Verandering over de periode 2012 en 2014	
	21-07-12	19-07-14	Aantal	Percentage
Grauwe gans	85.471	90.857	5.386	+6%
Brandgans	27.996	21.022	-6.974	-25%
Canadese gans	18.301	19.743	1.442	+8%
Nijlgans	13.374	11.986	-1.388	-10%
Boerengans	3.188	2.667	-521	-16%
Kolgans	1.128	1.052	-76	-7%
Indische gans	133	72	-61	-46%
Totaal	149.591	147.399	-2.192	-1%
Totaal alle telgebieden*	150.103	149.853	250	-0,2%

* Geen zuivere vergelijking, zie tekst.

Uit de vergelijking van gebieden die in beide jaren zijn geteld blijkt dat tussen 2012 en 2014 het totaal aantal ganzen met 1% is afgenomen. Wat betreft de brandgans is de afname tussen 2012 en 2014 opvallend groot (zie figuur 3.2). De meeste brandganzen in Zuid-Holland worden geteld op de Zuid-Hollandse Eilanden. Mogelijk zaten de brandganzen in 2014 op de grote wateren die niet op de vaste teldatum zijn geteld (en dus niet in de vergelijking zijn meegenomen). Uit de vergelijking tussen het aantal brandganzen op de grote wateren in 2012 en 2014 blijkt dat de aantallen vrij vergelijkbaar zijn (resp. 1.969 en 2.290 brandganzen) en verklaren daarmee niet de afname van het aantal op het vasteland. In 2014 heeft extra begeleiding geleid tot een nauwkeurigere telling op Goeree-Overflakkee.

In figuur 3.10 is de populatieontwikkeling weergegeven in Zuid-Holland. De procentuele verandering tussen twee jaren is gebaseerd op gebieden die beide jaren zijn geteld. De grote wateren zijn hierin dus niet meegenomen. De populatieontwikkeling van het totaal aantal ganzen (inclusief boerengans, kolgans en Indische gans) lijkt zich te stabiliseren. Dat geldt ook voor de nijlgans en Canadese gans. De brandgans fluctueert, zoals hierboven toegelicht. De toename van het aantal grauwe ganzen lijkt af te nemen.

Figuur 3.10 Populatieontwikkeling standganzen Zuid-Holland op basis van jaarlijkse telling in juli. Teljaar 2008 is op 100% gesteld. De procentuele verandering tussen twee opeenvolgende jaren is gebaseerd op gebieden die beide jaren geteld zijn. 2014 is met 2012 vergeleken.

4

Kwaliteit van telling

4.1

Telmethode en verwerking telgegevens

Telcoördinatoren van de WBE's voerden de aantallen ganzen in in het Nederlands Wildregistratiesysteem(NWRS) van de KNJV. Ook de telresultaten van de terreinbeherende organisaties zijn opgenomen in NWRS. Alle telcoördinatoren van WBE's hebben een lijst met natuurgebieden ontvangen die binnen de betreffende WBE valt, waardoor de telcoördinator weet van welke gebieden en terreinbeheerders telresultaten zijn te verwachten. Hierdoor is het samenwerken gestimuleerd. Daarnaast merkten de telcoördinatoren als eerste dubbeltellingen op. WBE's die problemen ondervonden bij de voorbereidingen en verwerking van telresultaten in NWRS hebben hulp gekregen van de KNJV en CLM.

Vrijwel alle TBO's stuurde de telresultaten naar CLM en tegelijkertijd naar de WBE, of CLM stuurde de formulieren door naar de WBE. Een aandachtspunt blijft de naamgeving van de telsectoren van natuurgebieden in NWRS. Het controleren van de telformulieren van de terreinbeheerders en de gegevens in NWRS is vaak lastig door een verschillende naamgeving. Het controleren is nodig omdat telcoördinatoren van vier verschillende terreinbeheerders telformulieren ontvangen met soms nog een nazending, waardoor de kans bestaat dat een telsector/-formulier over het hoofd wordt gezien.

4.2

Mate van gebiedsdekking van de telling

Ten opzichte van vorig jaar is een groter areaal geteld. Het gaat om enkele telsectoren binnen verschillende gebieden die dit jaar wel geteld zijn in tegenstelling tot vorig jaar. Het belangrijkste verbeterpunt wat betreft de mate van gebiedsdekking is de complete telling van Goeree-Overflakkee.

Tellingen wildbeheereenheden

Alle WBE's hebben een gebiedsdekkende telsectorindeling die opgenomen is in NWRS. De telresultaten zijn per telsector ingeleverd. Bij WBE's Alblasserwaard-Oost, Delfland en Rijnland Zuid is bij ieder één telsector niet geteld.

Ter voorbereiding van de telling op Goeree-Overflakkee is de noodzaak en de werkwijze van telling bij de leden van de WBE onder de aandacht gebracht tijdens de jaarvergadering. Daarnaast is met de telcoördinator de telsectorindeling besproken en deze is opgenomen in NWRS. Dit heeft

geresulteerd in een vrijwel gebiedsdekkende telling. Enkele gebieden waar geen of nauwelijks ganzen zitten zijn niet geteld. Ook telgegevens van terreinbeheerders zijn verwerkt in NWRS.

Tellingen natuurgebieden

Een belangrijk ganzengebied dat in 2013 niet is geteld is de het eiland Tiengemetten van Natuurmonumenten, dat binnen het telgebied Hoeksche Waard valt. Om alle gebieden van Natuurmonumenten op dezelfde dag te tellen, zijn te weinig vrijwilligers in de regio beschikbaar. Daarom is dit jaar SOVON gevraagd Tiengemetten te tellen. In 2014 zijn daarmee alle natuurgebieden van Natuurmonumenten geteld.

De Biesbosch valt sinds vorig jaar onder WBE Hoeksche Waard. Vorig jaar is een deel van de Biesbosch niet geteld omdat de afstemming onvolledig was. Dit jaar is goed afgestemd en het hele gebied geteld.

Tellingen open water

Buitendijkse gebieden en de Delta wateren zijn geteld vanaf boten. Het tellen van de grote wateren vindt standaard op een afwijkende datum plaats (behalve het Hollands Diep dat door WBE Hoeksche Waard wordt geteld). Hier worden ongeveer in dezelfde periode wel tellingen uitgevoerd voor andere opdrachtgevers en doeleinden. De tellingen vinden in de werkweek plaats, buiten de vakanties. Het is daarom niet te verwachten dat deze teldatum aangepast wordt aan de telling voor provincie Zuid-Holland. Na de telling is een mail verstuurd naar de betreffende coördinatoren om de telgegevens aan te leveren. Rijkswaterstaat, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en Staatsbosbeheer hebben hier gehoor aan gegeven.

4.3

Dubbeltellingen

Dubbeltellingen die ontstaan door verplaatsingen van ganzen zijn nauwelijks uit de gegevens te halen. Dat komt doordat niet met zekerheid kan worden gezegd of een bepaalde groep of een deel ervan tot een eerder getelde groep behoort. Omdat elk jaar op de zelfde manier gebiedsdekkend de hele provincie wordt geteld is de invloed van deze mogelijke dubbeltellingen op de totale telresultaten gering.

Als het om grote groepen ganzen gaat (>1.000) zijn dubbeltellingen vaak wel uit de gegevens te halen. Deze vermoedelijke dubbeltellingen zijn achteraf te signaleren met behulp van de telkaarten en de telgegevens en door nabellen met de WBE en/of de TBO. Via digitale registratie van telgegevens in NWRS kunnen eventuele dubbeltellingen bij invoer al worden geconstateerd. Enkele telresultaten van terreinbeherende organisaties ontbraken of de aantallen waren niet correct (soms dubbel) overgenomen. Dit is hersteld.

4.4

Kwaliteit telling ten opzichte van 2013

De kwaliteit van de telling is goed door het invoeren van de telgegevens in NWRS door de regionale telcoördinator die veel inzicht heeft in de gebiedssituatie en daardoor snel zicht heeft op onrealistische uitschieters en dubbeltellingen. Het analyseren van de resultaten uit natuurgebieden en overige gebieden kan efficiënter wanneer de naamgeving systematisch wordt gebruikt. De vergelijking van aantallen in natuurgebieden en overige gebieden met voorgaande jaren is niet met zekerheid te maken, omdat een grote groep het ene jaar in het natuurgebied en het andere jaar in het aangrenzend natuurgebied kan worden waargenomen. Het totaal aantal ganzen binnen de WBE grenzen is vaak beter te vergelijken met het jaar daarvoor.

In 2014 waren de ganzen relatief goed zichtbaar door de weersomstandigheden. Het voorjaar van 2014 was vroeg, waardoor de pullen op de teldag groter en daardoor beter zichtbaar waren. In verband met de relatief hoge temperatuur in 2014 (al voor het middaguur) werden veel ganzen buitendijks en op en bij water geteld, waar zij beter zichtbaar waren. In 2013 was de gewasontwikkeling later, wat mogelijk invloed had op het gedragen een hun broed- en ruiperiode.

Ten opzichte van vorig jaar is een groter areaal geteld, vooral omdat Goeree-Overflakkee vrijwel gebiedsdekkend is geteld. Binnen enkele gebieden ontbreekt nog een telsector, maar dat zijn geen gebieden met grote aantallen ganzen.

Dit jaar zijn relatief veel ganzen op de Maasvlakte geteld. De telcoördinator merkt hierbij op dat de ganzen minder last lijken te hebben van menselijke verstoringen en dat er veel leefruimte beschikbaar is. De ruimte zal in de toekomst afnemen door industriële ontwikkeling op de Maasvlakte.

5

Aanbevelingen

5.1

Ontbrekende gebieden

Aanbeveling is om alle WBE's en terreinbeherende organisaties voorafgaand aan de telling een overzicht te sturen met natuurgebieden die binnen iedere afzonderlijke WBE vallen. Het overzicht maakt de telling beter bespreekbaar tussen WBE en TBO.

Bij Goeree-Overflakkee is de telling dit jaar goed uitgevoerd met ondersteuning van CLM.

Belangrijk is om de uitvoering te evalueren en na te gaan of de uitvoering tijdens een volgende telling zelfstandig kan worden uitgevoerd of ondersteuning nodig blijft.

WBE's waar een telsector ontbrak dit jaar, moeten komend jaar specifiek op deze telsector worden gewezen. Zo wordt voorkomen dat meerdere jaren achter elkaar deze gebieden niet worden geteld.

5.2

Registratiesysteem NWRS

Het scheiden van de telresultaten uit natuurgebieden en overig gebied verdient aandacht voor enkele WBE's. De noodzaak hiervan moet duidelijker gecommuniceerd worden, opdat natuurgebieden een aparte telsector krijgen in NWRS, maar ook om te zorgen dat aantallen uit verschillende natuurgebieden herkenbaar worden ingevoerd.

Bronnen

Hollander, den H.J. & A. Visser, 2012. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2012 - resultaten en aanbevelingen-. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Hollander, den H.J. & A. Visser, 2011. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2011 - resultaten en aanbevelingen-. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Jeugd van der, H.P. & V. de Boer, 2006. Zomerganzen in het Deltagebied in 2006. SOVON Inventarisatierapport 2006/12. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen.

Keuper, D. & A. Visser, 2013. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2013. CLM Onderzoek & Advies, Culemborg.

SOVON website, 2011. Herkenning exoten.

Tolkamp, W. & Guldemon, J.A., 2009. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2009 -resultaten en aanbevelingen-. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Visser, A., D. Keuper & J.A. Guldemon, 2014. Faunabeheerplan ganzen Zuid-Holland 2014-2019. Bijlage regioplan Noordelijke Delta. Nog te verschijnen.

Visser, A., Guldemon, J.A. & Tolkamp, W., 2010. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2010

Bijlagen

Bijlage 1 Telprotocol

Protocol zomertelling ganzen

Gezamenlijk protocol
voor de provinciale
zomertellingen van ganzen

Landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen

**Vastgesteld:
April 2012**

Inleiding

Dit protocol is opgesteld ter bevordering van een gestandaardiseerde telling in de zomer van ganzen in Nederland. In de zomer (juli) bevinden zich in Nederland (zo goed als) alleen ganzen die ook in Nederland broeden. Het overgrote deel van deze in Nederland broedende vogels voltooien hun jaarcyclus in of nabij hun broedgebied. Deze ganzen worden overzomerende ganzen of zomerganzen genoemd en ook wel jaarrond ganzen of standganzen. Deze laatste termen dekken echter niet geheel de lading omdat een klein deel toch elders overwintert, zo is door halsbandonderzoek aangetoond (database geese.org). In de winter worden de zomerganzen in Nederland aangevuld met veel grotere aantallen ganzen die in het Arctisch gebied broeden.

Belang telgegevens

Deze zomertelling van ganzen heeft twee belangrijke doelen: een zo volledig mogelijk overzicht verkrijgen van het aantal ganzen per soort in de afzonderlijke provincies en het schatten van een landelijk totaaloverzicht van het aantal overzomerende ganzen. Provincies zijn verantwoordelijk voor het opstellen van het beleid en de faunabeheereenheden voor het opstellen van het faunabeheerplan. Om het beleid en het beheer te kunnen evalueren en eventueel bij te stellen zijn gegevens over de populatieontwikkeling nodig, evenals gegevens over schade en de uitgevoerde maatregelen. In het bestuur van elke faunabeheereenheid zijn de belangen van de verschillende typen grondgebruik vertegenwoordigd: jacht, landbouw, particulier grondbezit en natuurbeheer (terreinbeherende organisaties). Een breed gedragen protocol en (gezamenlijke) uitvoering van de telling door betrokken organisaties dragen bij aan betrouwbare en niet ter discussie staande populatiegegevens.

In de landelijke werkgroep zomertelling ganzen die dit protocol heeft opgesteld zijn de volgende organisaties vertegenwoordigd: SOVON, de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (KNJV), Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland (afd. onderzoek en advies), Staatsbosbeheer, de Faunabeheereenheid (FBE) Zuid-Holland, FBE Utrecht, FBE Limburg, en CLM Onderzoek en Advies. Deze organisaties hebben de afgelopen jaren veel ervaring opgedaan met het tellen en verwerken van de telgegevens en met het beheer van ganzen. De werkgroep zal ieder jaar de belangrijkste gegevens van de verschillende provinciale tellingen in een kort verslag opnemen.

Er is gekozen voor één landelijke teldag. Dit omdat ganzen provinciegrenzen kunnen overvliegen en zich niet gedurende het gehele zomerseizoen op dezelfde plaats bevinden. Met een simultane telling in de provincies kunnen gegevens uit verschillende provincies met elkaar worden vergeleken en kan een goede schatting worden gemaakt van het totale aantal ganzen in Nederland.

Telinstructie

Welke periode tellen

De beste telperiode is de tweede helft van juli (zie bijlage 3). In die tijd zit het broedseizoen er voor de meeste broedende ganzen op en vindt geen (vleugel)ruï meer plaats. De vogels verzamelen zich, verliezen wat van hun schuwheid en zijn daardoor gemakkelijker te tellen dan eerder in het seizoen. Bovendien vindt nauwelijks trek plaats, zodat geen 'vervuiling' van de telgegevens ontstaat door wintergasten die worden meegeteld. Begin augustus kan de graanoogst al plaatsvinden, waardoor juist wel sprake kan zijn van verplaatsingen.

Er is daarom gekozen om jaarlijks op **de derde zaterdag van juli** te tellen. Houd u zich ook aan deze datum. Afwijking hiervan kan dubbeltellingen als het gevolg van verplaatsingen in de hand werken. Alleen bij zeer ongunstige weers- of andere omstandigheden kan eventueel op een andere dag worden geteld. U wordt verzocht de teldatum en de reden van het verplaatsen van de teldatum te vermelden op het telformulier.

Welk tijdstip

Zomerganzen maken in juli 's ochtend vroeg en 's avonds foerageervluchten maar verblijven midden op de dag urenlang op dezelfde plek. Dit is het aangewezen tijdstip om ze te tellen. Een telling dient **tussen 9:30 en 16:00 uur** plaats te vinden, waarbij vanwege standaardisatie bij voorkeur direct om 9:30 uur wordt gestart.

Telgebieden/telsectoren

Belangrijk is dat er wordt geteld in vaste **telgebieden** of **telsectoren** (vanaf hier worden deze voor het gemak telgebieden genoemd). Een telgebied is een afgebakend gebied met een vaste, van tevoren afgesproken en vastgelegde begrenzing dat binnen een dagdeel kan worden geteld. Voor de vergelijkbaarheid, om dubbeltellingen te voorkomen en voor de correcte uitwerking van de telling is het nodig om zich aan de vastgelegde begrenzing van de telgebieden te houden. Dit is belangrijk voor de standaardisatie van de telmethode en betrouwbaarheid van de resultaten.

Een telgebied dient **geheel doorkruist** te worden (en niet alleen daar geteld te worden waar men uit ervaring weet 'dat er ganzen zitten'), zonder delen twee keer te bezoeken (kans op dubbeltellingen). Dat geldt ook voor stedelijk gebied en bossen met wateren omdat daar tegenwoordig ook relevante aantallen aanwezig zijn. Het beste is om een vaste route te kiezen die jaarlijks wordt herhaald. Teken deze route in op een gebiedskaart zodat ook anderen deze route kunnen volgen en herhalen. Bij voorkeur dient een telgebied jaarlijks door dezelfde groep te worden geteld. Mocht dit niet mogelijk zijn, dan kan met behulp van de kaart in ieder geval een zelfde route worden aangehouden. Ga anders van tevoren zelf op verkenning of bestudeer een topografische kaart of luchtfoto.

Tellers

Tellingen dienen te worden uitgevoerd door **minimaal twee tellers**. Telgebieden kunnen het beste in gezamenlijk verband (vogelaars/jagers/terreinbeheerders/etc.) worden geteld zodat het draagvlak voor de telresultaten het grootst is. Bij grote groepen kunnen teams de verschillende soorten verdelen. In het ideale geval zijn minimaal drie tellers aanwezig: één concentreert zich als chauffeur op de route en telt eventueel mee, de tweede telt en de derde noteert en telt eventueel mee. Maak hierover van te

voren afspraken met elkaar. Wanneer een gebied door een grotere telploeg wordt bezocht, kunnen de taken nog gemakkelijker worden verdeeld (bijvoorbeeld een persoon telt de grauwe ganzen en soepganzen, een ander de Canadese ganzen en nijlganzen, en een derde maakt de notities).

Wijze van tellen

Alle ganzen **aan de grond ongeacht de soort**, worden geteld. **Overvliegende dieren worden niet meegeteld, opvliegende en net landende dieren wél.** Door overvliegende vogels niet mee te tellen worden dubbeltellingen voorkomen. Maak een aantekening als ze het telgebied uitvliegen. Jonge ganzen zijn in juli al lastig te onderscheiden van de ouderdieren. De jongen en ouderdieren hoeven daarom niet apart te worden opgeschreven. Voor alle soorten geldt dus dat het **totaal aantal ganzen, inclusief de jongen, wordt genoteerd**.

Vogels die zich buiten de grenzen van het eigen telgebied ophouden dienen NIET te worden meegeteld en genoteerd. Dit om verwarring en dubbeltellingen te voorkomen. Probeer jaarlijks, als de omstandigheden dit toelaten, de tijdsbesteding (intensiteit waarmee het gebied doorzocht wordt) per telgebied gelijk te houden zodat gegevens vergelijkbaar blijven.

Hybriden, kruisingen tussen twee verschillende soorten ganzen, worden ook meegeteld. Tegenwoordig worden regelmatig hybriden van diverse soorten ganzen waargenomen. Omdat soms erg lastig is te bepalen welke kruising tussen soorten heeft plaatsgevonden (kenmerken variëren nogal) wordt deze niet nader te bepalen groep tot “hybride” beperkt. Deze staan op het telformulier vermeld als ‘overige ganzen/ soepgans’.

Alle groepen groter dan 50 exemplaren, ongeacht de soortensamenstelling, worden op het telformulier bij “**Groepen (> 50 ganzen)**” ingevuld en worden **op kaart gemarkeerd** met behulp van het volgnummer van het telformulier. Het intekenen geeft extra informatie en zo kunnen bij de verwerking van de gegevens bovendien eventuele dubbeltellingen gemakkelijker worden ontdekt. Individuele ganzen of ganzen die zich in groepen van minder dan 50 exemplaren bevinden, worden op het telformulier ingevuld bij “**Aantal ganzen tussen: 1 en 50 stuks (< 50)**” hoeven niet op kaart gemarkeerd te worden. Dit mag echter wel, maar in dat geval dient u deze bij “Groepen (>50 ganzen)” in te vullen met het bijbehorende volgnummer.

Zie bijlage 1 voor een voorbeeld van een ingevuld telformulier en gemarkeerde kaart.

Als er bepaalde ganzensoorten niet worden waargenomen dient na de telling een ‘0’ ingevuld te worden bij het totaal van de betreffende soort. Wanneer er om wat voor reden dan ook niet is geteld, vul dan ‘**telling niet uitgevoerd**’ in op het formulier en stuur het wel op naar de verwerker van de telling. Wanneer er immers niets is ingevuld of een formulier niet wordt opgestuurd is het niet duidelijk of er wel of niet geteld is. Het formulier dient altijd zo volledig mogelijk te worden ingevuld en te worden opgestuurd.

Groepen tot enkele tientallen vogels kunnen goed individueel worden geteld. Bij grotere groepen kan het noodzakelijk zijn om eenheden van vijf tot zelfs 100 vogels ‘af te passen’ op de groep. Bij 100en vogels kunnen het best groepen van minimaal 10 of 25 individuen afgepast worden, bij 1000en vogels kunnen het best groepen van 50 of 100 worden afgepast. Dit afpassen vereist een zekere ervaring en handigheid. Minder ervaren tellers wordt aangeraden om een **grote groep enkele malen te tellen** op de beschreven manier en dan het gemiddelde van de uitkomsten aan te houden. Het is aan te bevelen om al voor men begint met tellen snel een schatting van de grootte van de gehele groep te maken. Als

een groep halverwege de telling wordt verstoord en opvliegt is een nauwkeurige telling niet meer mogelijk. Bij groepen waar meerdere soorten ganzen zich ophouden kan het beste eerst de hele groep worden geteld en vervolgens de soorten apart. Het **bepalen van de soortensamenstelling door steekproeven wordt afgeraden** omdat verschillende soorten binnen de groep niet overal gelijk zijn verdeeld. De telgegevens dienen op het **speciale telformulier** te worden genoteerd en groepen worden op het **kaartje van het telgebied** gemarkeerd. Het kaartje is ook gemakkelijk voor de oriëntatie. Een potlood als schrijfmateriaal voldoet het beste bij nat weer.

Het lijkt voor de hand liggend, maar probeer te allen tijde **verstoring te voorkomen**, dus jaag geen groepen op behalve als het niet anders kan. Verjaging vergroot de kans op dubbeltellingen. Tellingen kunnen in veel gevallen gewoon van de openbare weg worden uitgevoerd.

In principe **zijn alle vervoermiddelen toegestaan**, maar probeer ieder jaar de telling wel met hetzelfde soort vervoermiddel uit te voeren. Fietsen en lopen maakt het mogelijk om een gebied nauwgezet te onderzoeken (en is milieuvriendelijk), tellen vanuit een auto kan nodig zijn in grote gebieden, bij minder goed weer en om eventuele verstoring te voorkomen. In sommige gevallen is het nodig een boot te gebruiken.

Een verrekijker is bij een telling onontbeerlijk. Een telescoop is een handige aanvulling en eigenlijk onmisbaar bij het tellen van grote en verre groepen. Bij het tellen kan een handteller goede diensten bewijzen (voor enkele euro's te bestellen via internet; zoek via Google). Een **vogelgid** is handig om bij twijfel de kenmerken op te zoeken en de waarneming te bevestigen.

Samenvattend

- Derde zaterdag in juli.
- 09.30-16.00 uur.
- Vlakdekkende telling in telgebieden.
- Vlakdekkend dus gebied wordt geheel doorkruist.
- Ganzen buiten het telgebied worden niet geteld.
- Probeer verstoring te vermijden.
- Minstens 2 tellers, liefst drie.
- Alle ganzen (oude en jonge) worden geteld, ongeacht de soort.
- Hybriden tellen we mee onder het kopje 'overige ganzen/ soepgans'.
- Overvliegende dieren worden NIET meegeteld.
- Net landende (invallende) vogels worden wel geteld (behalve als men zeker weet dat de groep al geteld is), opvliegende vogels eveneens.
- Groepen >50 stuks: invullen bij "Groepen (> 50 ganzen)" en op kaart markeren met het volgnummer.
- Losse individuen en groepen <50: invullen bij "Aantal ganzen tussen: 1 en 50 stuks (< 50)"
- "0" wordt ingevuld, indien van een soort of van alle soorten geen vogels zijn gezien.
- Vul "telling niet uitgevoerd" in, indien een telgebied niet is geteld.
- Tijdsbesteding per telgebied wordt (jaarlijks) vergelijkbaar gehouden.
- Alle vervoermiddelen zijn toegestaan.
- Kennis van het terrein is belangrijk.
- Uitrusting: verrekijker, telformulieren, telgebiedkaart, deze handleiding. Verder zijn handig: telescoop, vogelgid en handteller.

Dit formulier kopiëren voor de tellers

Telformulier zomerganzen
per telgebied

Telgebied nr: _____

Naam telgebied: _____

Datum telling: _____

Naam tellers: _____

Telefoonnummers _____

Emailadressen _____

Tellende organisaties: TBO/ WBE/ Vogelwerkgroep/ Overig (omcirkelen)

Tijdstip begin telling: _____ Tijdstip eind telling: _____

Wijze van verplaatsing: auto/ fiets/ boot/ te voet (omcirkelen)

Weersgesteldheid: _____

Is het hele telgebied geteld? ja/ nee (omcirkelen)

Zo nee, wat was daarvan de oorzaak?

Tabel zie ommezijde!

		Onderverdeling							Totaal aantal
		Grauwe gans	Kol gans	Brand gans	Canad. gans	Indisch. gans	Nijl gans	Overige ganzen/soepgans	
Aantal ganzen tussen: 1 en 50 stuks (< 50)									
Subtotaal									
Groepen (> 50 ganzen)	1								
	2								
	3								
	4								
	5								
	6								
	7								
	8								
	9								
	10								
	11								
	12								
	13								
	14								
	15								
	16								
	17								
	18								
	19								
	20								
21									
22									
23									
24									
25									
26									
27									
Totaal: (Σ)									

BIJLAGE 1: Uitleg ten aanzien van het gebruik van het telformulier.

In dit voorbeeld zijn de telgegevens van telgebied nr. 1, de Amerongse Bovenpolder ingevuld. Dit telgebied betreft slechts één van de tien telgebieden die deel uitmaken van “de Waarden van Rijn en Lek”. Voor elk telgebied heeft men dan ook een apart formulier nodig.

De tijdstippen van begin en einde van de telling zijn die van de telling in dit telgebied, dus niet van de totale telling in “de Waarden”.

Van belang is ook dat aangegeven wordt of het hele telgebied is geteld en, indien dat niet het geval is, wat daarvan de oorzaak is.

- In de tabel wordt een onderscheid gemaakt tussen kleine groepjes ganzen en groepen die groter zijn dan 50 stuks. In alle gevallen kan zo’n groep natuurlijk uit meerdere soorten bestaan.
- Zo staat er in de bovenste helft van de tabel een groep vermeld met 36 grauwe ganzen en 5 brandganzen (samen 41 stuks). Er staat ook een klein groepje grauwe ganzen in van 9 dieren en bv een waarneming van 2 Canadese ganzen.
- In het onderste deel van de tabel gaat het om waarnemingen van groepen van meer dan 50 dieren. Deze waarnemingen worden daarnaast ook nog gemarkeerd op een kaartje van het gebied, zodat bij de centrale verwerking van de resultaten duidelijk wordt waar de grootste concentraties per soort te vinden zijn.

Dit formulier kopiëren voor de tellers

Telformulier zomerganzen
 per telgebied

Telgebied nr: 1
 Naam telgebied: Amerongse Bovenpolder
 Datum telling: 20 juli 2011

Naam tellers: R. R. Schuurmans
 C. Simons

Telefoonnummers 06-
 0317 -

Emailadressen r.schuurmans@
 ch. simons @

Tellende organisaties: ☒ TBO / WBE / Vogelwerkgroep / Overig (omcirkelen)

Tijdstip begin telling: 9.30 uur Tijdstip eind telling: 10.10 uur

Wijze van verplaatsing: ☒ auto / fiets / boot / te voet (omcirkelen)

Weersgesteldheid: helder, goed zicht

Is het hele telgebied geteld? ☒ ja / nee (omcirkelen)

Zo nee, wat was daarvan de oorzaak?

Tabel zie ommezijde!

		Onderverdeling						Totaal aantal
		Grauwe gans	Kol gans	Brand gans	Canad. gans	Indisch. gans	Nijl gans	
Aantal ganzen tussen: 1 en 50 stuks (< 50)						1		1
	36		5					41
	14						18	32
	4							4
	9							9
	47							47
				2				2
						15		15
Subtotaal		110	0	5	2	1	15	151
Groepen (> 50 ganzen)	1	137		46	7			190
	2	566				145		711
	3	59						59
	4			48	4			52
	5					1688		
	6							
	7							
	8							
	9							
	10							
	11							
	12							
	13							
	14							
	15							
	16							
	17							
	18							
	19							
	20							
	21							
	22							
	23							
	24							
	25							
	26							
	27							
Totaal: (Σ)		872	0	99	13	1	1848	18
								2851

BIJLAGE 2: Teltips voor grote groepen

Aanbevelingen voor het tellen van grote groepen vogels zijn:

- Kleine groepen zoveel mogelijk individueel/per vogel tellen
- Door 5 of 10 vogels te tellen en vervolgens geschatte groepjes van deze grootte af te passen op de gehele groep kan men relatief snel het groepsaantal schatten. Deze snelheid is bijvoorbeeld gewenst als men verwacht dat de groep wegvlucht door de nadering van een voer- of vaartuig. In erg grote groepen kan men op deze manier zelfs groepjes van 50 of 100 individuen afpassen.
- Een groep kan twee tot 3 keer worden geteld om de juistheid van de telling te bevestigen. Wanneer het aantal van de twee tellingen ver uiteen ligt kan er nog een derde keer worden geteld.
- Het is aan te bevelen om al voor men begint met tellen snel een schatting van de grootte van de gehele groep te maken. Als een groep halverwege de telling wordt verstoord en opvliegt is een nauwkeurige telling niet meer mogelijk.
- In groepen waar meerdere soorten ganzen zich ophouden kan het lastig zijn om alle soorten apart te tellen. Mogelijk kan eerst de hele groep worden geteld en vervolgens de minst talrijke soorten apart. Het bepalen van de soortensamenstelling middels steekproeven is niet aan te raden omdat verschillende soorten binnen de groep niet overal gelijk zijn verdeeld.

Bijlage 3: Teldatum van de zomertelling ganzen

Voor verschillende zomertellingen van ganzen is in het verleden uitgebreid onderzocht welke teldatum het meest geschikt is. De tweede helft van juli is steeds als meest geschikte periode voor een gebiedsdekkende telling uit de bus gekomen.¹

Zichtbaarheid ganzen

Overwinterende of doortrekkende ganzen, met name brandganzen, kunnen nog tot eind mei in Nederland worden waargenomen (zie onderstaand figuur, in blauw). Een telling daarna, in mei of juni, kent als probleem dat dan veel ganzen broeden en erg teruggetrokken leven (zie onderstaand figuur, in rood). De verminderde zichtbaarheid maakt een gebiedsdekkende telling tijdens de broedperiode zeer lastig.

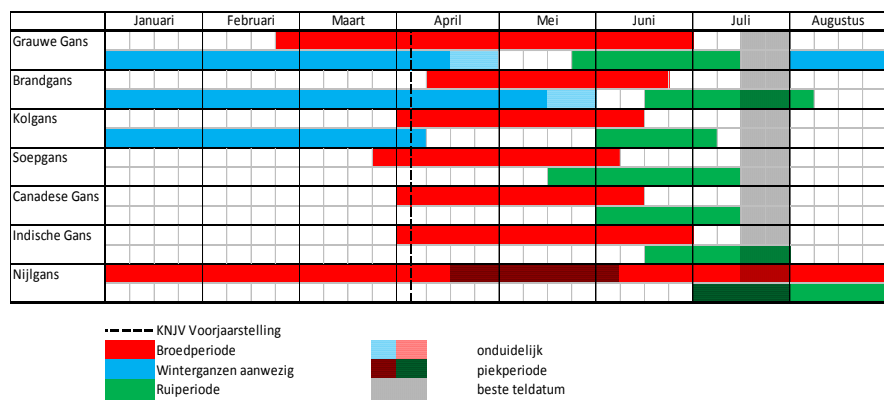
Wel staan in juli sommige gewassen (bijvoorbeeld graangewassen) hoog. Als ganzen in deze gewassen foerageren zijn deze niet goed zichtbaar. Volgens ganzenonderzoekers van SOVON foerageren ganzen in de zomer voornamelijk in de (vroeg) ochtend en in de avond. Als een telling vanaf 9.30 plaatsvindt zullen hoge gewassen over het algemeen geen problemen opleveren omdat de ganzen dan al weer naar de rustgebieden zijn teruggekeerd.

De broedperiode wordt direct gevolgd door de ruiperiode (zie onderstaand figuur, in groen). Ruiende grauwe ganzen zitten dan verscholen in rietmoerassen. Grauwe ganzen zijn half juli klaar met de rui. Daarna, in de tweede helft van juli, kunnen de ganzen het beste geteld worden. Hoewel brandganzen in de tweede helft van juli nog in de rui kunnen zijn, is deze soort volgens ganzenonderzoekers goed zichtbaar (in tegenstelling tot grauwe ganzen), omdat ze zich dan op open water bevinden. Ook nijlganzen ruien in juli, maar zijn juist dan goed te tellen omdat ze zich in grote ruigroepen op het water verzamelen.

Grootschalige verspreidingen

De maand augustus is minder geschikt voor een zomerganzentelling voornamelijk vanwege de vele grootschalige vliegbewegingen die plaatsvinden na de oogst van gewassen. Een telling in die periode zou daarom geen goed beeld opleveren van het aantal ganzen binnen de provincie in voorgaande maanden. Bovendien arriveren de eerste winterganzen vanaf begin augustus al in het noorden en westen van het land.

¹ Van Dorst 2011. Teldata en methode voor overzomerende ganzen in Nederland. KNJV.

Bijlage 2 Telformulier

Dit formulier kopiëren voor de tellers
Telformulier zomerganzen
 per telgebied

Telgebied nr: _____

Naam telgebied: _____

Datum telling: _____

Naam tellers: _____

Telefoonnummers _____

Emailadressen _____

Tellende organisaties: TBO/ WBE/ Vogelwerkgroep/ Overig (omcirkelen)

Tijdstip begin telling: _____ Tijdstip eind telling: _____

Wijze van verplaatsing: auto/ fiets/ boot/ te voet (omcirkelen)

Weersgesteldheid: _____

Is het hele telgebied geteld? ja/ nee (omcirkelen)

Zo nee, wat was daarvan de oorzaak?

Tabel zie ommezijde!

		Onderverdeling						Totaal aantal
		Grauwe gans	Kol gans	Brand gans	Canad. gans	Indisch. gans	Nijl gans	
Aantal ganzen tussen: 1 en 50 stuks (< 50)								
Subtotaal								
Groepen (> 50 ganzen)	1							
	2							
	3							
	4							
	5							
	6							
	7							
	8							
	9							
	10							
	11							
	12							
	13							
	14							
	15							
	16							
	17							
	18							
	19							
	20							
	21							
	22							
	23							
	24							
	25							
	26							
	27							
Totaal: (Σ)								

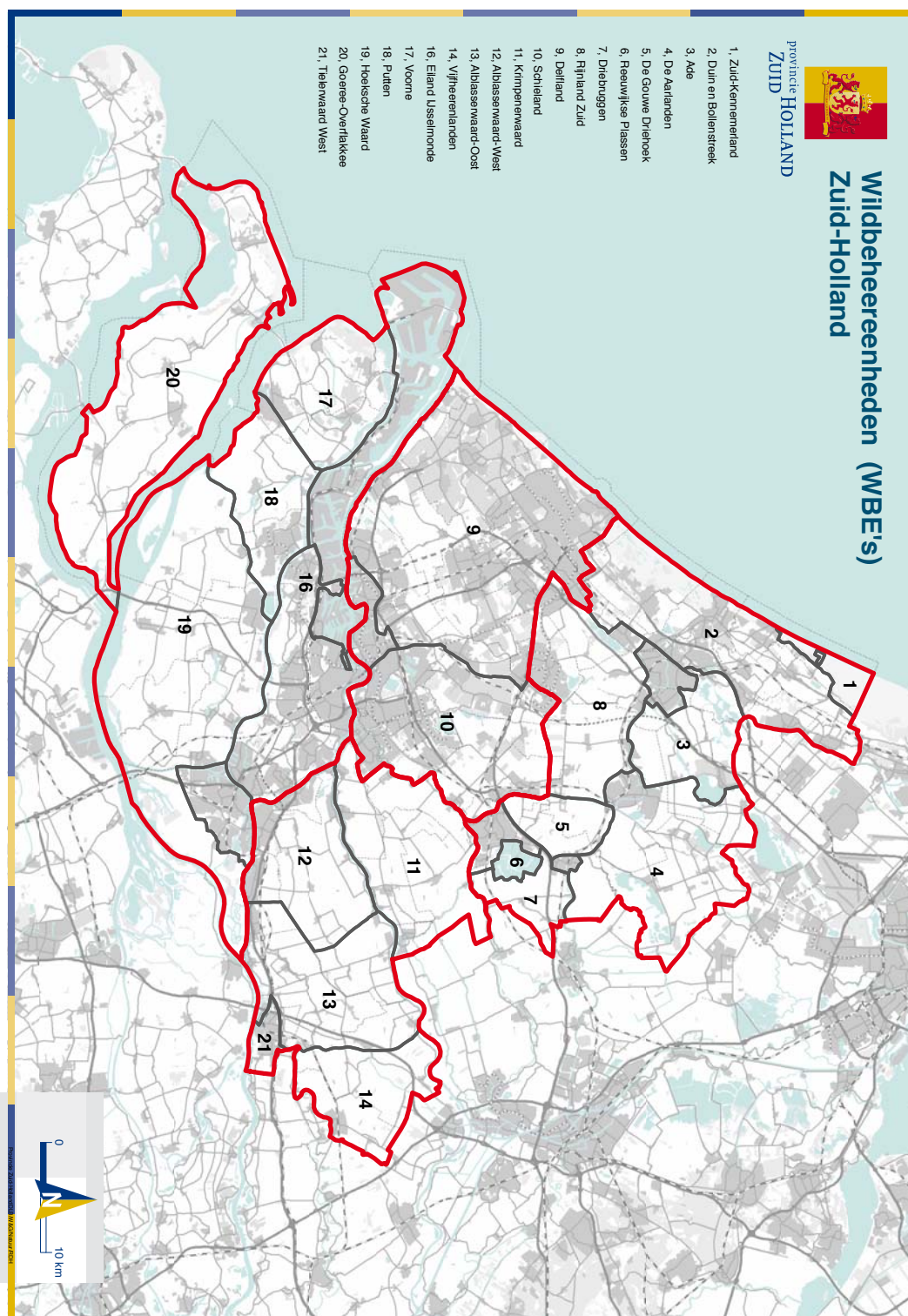
Bijlage 3 Vergelijking aantal getelde ganzen per WBE

Aantallen voor de gebieden die zowel in 2013 als in 2014 zijn geteld.

		Grauwe gans		Brandgans		Kolgans		Canadese gans		Nijlgans		Boerengans		Indische gans	
		2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Ade		3.134	2.739	159	135	-	-	964	1.077	406	955	67	105	-	6
	TBO	771	1.581	-	128	-	-	85	210	146	390	2	60	-	1
	WBE	2.363	1.158	159	7	-	-	879	867	260	565	65	45	-	5
Alblasserwaard-Oost		4.247	2.282	265	281	156	143	1.242	888	660	887	173	75	-	-
	TBO	1.300	500	137	240	75	5	261	78	102	168	120	50	-	-
	WBE	2.947	1.782	128	41	81	138	981	810	558	719	53	25	-	-
Alblasserwaard-West		1.213	1.796	27	47	117	50	294	291	99	278	48	48	2	1
	WBE	1.213	1.796	27	47	117	50	294	291	99	278	48	48	2	1
Biesbosch		1.993	4.468	45	-	327	80	287	230	60	131	48	3	-	-
	TBO	282	826	28	-	183	-	145	113	10	52	44	-	-	-
	WBE	1.711	3.642	17	-	144	80	142	117	50	79	4	3	-	-
De Aarlanden		4.223	5.592	32	140	17	1	84	172	179	277	96	242	1	9
	TBO	629	2.037	11	51	17	1	66	88	127	120	44	100	1	5
	WBE	3.594	3.555	21	89	-	-	18	84	52	157	52	142	-	4
De Gouwe Driehoek		691	422	585	247	1	-	78	62	97	106	35	-	13	-
	WBE	691	422	585	247	1	-	78	62	97	106	35	-	13	-
Delfland		5.198	4.583	237	264	18	11	2.682	3.677	904	1.476	519	535	9	14
	TBO	2.439	2.271	171	187	-	4	528	719	65	458	3	64	2	-
	WBE	2.759	2.312	66	77	18	7	2.154	2.958	839	1.018	516	471	7	14
Driebruggen		2.441	2.496	689	551	-	4	69	87	19	96	8	3	-	3
	TBO	57	389	250	38	-	4	6	-	6	23	8	3	-	3
	WBE	2.384	2.107	439	513	-	-	63	87	13	73	-	-	-	-
Duin en Bollenstreek		1.027	1.268	5	21	-	-	90	403	218	380	35	136	-	-
	WBE	1.027	1.268	5	21	-	-	90	403	218	380	35	136	-	-
Eiland IJsselmonde		1.138	1.279	-	3	-	-	100	36	193	165	41	87	1	-
	WBE	1.138	1.279	-	3	-	-	100	36	193	165	41	87	1	-
Hoeksche Waard		11.488	16.116	3.954	4.112	-	-	2.688	2.688	2.105	3.185	283	337	6	2
	open water	2.380	6.389	-	31	-	-	105	119	22	177	4	-	-	-
	TBO	376	70	2.700	2.273	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	WBE	8.732	9.657	1.254	1.808	-	-	2.583	2.569	2.083	3.008	279	337	6	2
Krimpenerwaard		5.549	4.911	592	125	3	1	752	562	467	465	202	292	-	-
	TBO	2.062	2.724	216	43	-	-	416	258	181	111	93	70	-	-
	WBE	3.487	2.187	376	82	3	1	336	304	286	354	109	222	-	-
Lopikerwaard		511	53	-	11	-	-	48	17	28	15	2	15	-	-
	WBE	511	53	-	11	-	-	48	17	28	15	2	15	-	-
Maasvlakte		1.594	3.181	429	835	-	354	930	1.465	402	319	30	14	-	9
	WBE	1.594	3.181	429	835	-	354	930	1.465	402	319	30	14	-	9
Putten		2.264	2.920	1.033	1.638	17	60	451	1.494	257	666	110	61	1	7
	TBO	1.148	1.991	618	1.307	6	40	145	709	92	409	68	22	-	5
	WBE	1.116	929	415	331	11	20	306	785	165	257	42	39	1	2
Reeuwijkse Plassen		647	1.911	1.169	856	-	-	41	109	93	65	60	64	31	8
	WBE	647	1.911	1.169	856	-	-	41	109	93	65	60	64	31	8
Rijnland Zuid		5.875	5.722	241	243	382	21	1.126	1.344	518	426	114	222	17	12
	TBO	300	284	-	-	-	-	18	8	10	11	4	6	-	-
	WBE	5.575	5.438	241	243	382	21	1.108	1.336	508	415	110	216	17	12
Schieland		4.059	3.126	-	2	-	-	446	523	264	584	124	58	-	-
	TBO	260	1.024	-	-	-	-	37	69	26	46	2	15	-	-
	WBE	3.799	2.102	-	2	-	-	409	454	238	538	122	43	-	-
Tielerwaard West		716	1.013	678	260	-	28	402	-	54	6	17	6	-	-
	WBE	716	1.013	678	260	-	28	402	-	54	6	17	6	-	-
Vijfheerenlanden		3.975	2.798	175	93	294	240	1.366	884	275	546	36	117	8	2
	TBO	1.233		47				131		100		2		-	
	WBE	2.742	2.798	128	93	294	240	1.235	884	175	546	34	117	8	2
Voorne		2.005	1.127	806	383	-	-	438	380	1.177	216	81	118	-	-
	TBO	922	467	806	378	-	-	253	236	1.130	47	4	5	-	-
	WBE	1.083	660	-	5	-	-	185	144	47	169	77	113	-	-
Totaal		63.988	69.803	11.121	10.247	1.332	993	14.578	16.389	8.475	11.244	2.129	2.538	89	73

Bijlage 4 Vergelijking aantal getelde ganzen per regio met faunabeheerplan

WBE's in Zuid-Holland (genummerd) en de vier regio's (rood omlijnd) met een eigen regioplan. Enkele grote steden en het havengebied van Rotterdam maken geen deel uit van een WBE.

Aantallen per regioplan voor de gebieden die zowel in 2013 als in 2014 zijn geteld.

Regioplan	Grauwe gans		Brandgans		Kolgans		Canadese gans		Nijlgans		Boerengans		Indische gans	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Delfland & Schieland	9.257	7.709	237	266	18	11	3.128	4.200	1.168	2.060	643	593	9	14
Noordelijke Delta	20.482	29.091	6.267	6.971	344	494	4.894	6.293	4.194	4.682	593	620	8	18
Veenweiden	16.211	12.853	1.737	817	570	462	4.104	2.642	1.583	2.197	478	553	10	3
Zuid-Holland Noord	18.038	20.150	2.880	2.193	400	26	2.452	3.254	1.530	2.305	415	772	62	38
Totaal	63.988	69.803	11.121	10.247	1.332	993	14.578	16.389	8.475	11.244	2.129	2.538	89	73

CLM Onderzoek en Advies

Postadres

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700
F 0345 470 799

www.clm.nl